

КОНЦЕПТ КОМПЛЕКСНОЇ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНФОРМАЦІЮ

У статті надано позицію автора щодо концепту комплексної кодифікації законодавства про інформацію. Також за результатами дослідження робиться висновок, що для подальшого регулювання суспільних відносин в законотворчому процесі має домінувати саме концепція комплексної кодифікації законодавства про інформацію.

Ключові слова: право, інформація, кодифікація законодавства, Кодексу України про інформацію.

Як у науковій літературі, так і в законодавчих джерелах найбільш популярним напрямом удосконалення інформаційного законодавства є проведено кодифікації [1, с. 114].

Кодифікація законодавства про інформацію є не лише етапом, напрямом, вищою формою систематизації національного інформаційного права. Кодифікація – це також безперервний, постійний процес нормотворення при створенні цілісної, комплексної галузі законодавства щодо інформаційної сфери суспільства на рівні Кодексу України про інформацію. При цьому розроблення та прийняття Кодексу України про інформацію не є завершальним актом кодифікації законодавства України про інформацію. За сутністю ухвалення даного кодексу є лише віхою подальшої кодифікації не тільки галузевого законодавства, і його уніфікації, упорядкування, узгодження, гармонізації, оптимізації як у системі загального законодавства в цілому, так і в його підсистемах – інших галузях законодавства та ініціювання державою гармонізації вітчизняного законодавства із відповідним європейським законодавством відповідно до обраного геополітичного курсу нашої країни та багатовікових традицій європейського державотворення.

Відтак, саме кодифікація сприяє створенню якісної системи законодавства, що, в свою чергу, позитивно впливає на ефективність правореалізації. Тому кодифікація нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в інформаційній сфері, дасть змогу подолати чисельні недоліки вітчизняного інформаційного законодавства [1, с. 116].

Актуальність написання даної статті зумовлена необхідністю пошуку ефективного шляху

удосконалення правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Мета статті – формування наукових підходів щодо концепту комплексної кодифікації законодавства про інформацію.

До даної теми у той чи інший спосіб у своїх роботах зверталися представники наукової школи В.А.Ліпкана: В. Ю. Баскаков, М. І. Дімчогло, В. А. Залізник, Ю. Є. Максименко, П. Є. Матвієнко, О. В. Стоєцький, К. П. Череповський. Вагоме підґрунтя для зазначеної теми в науковому плані мають роботи Р. А. Калюжного, Г. М. Красноступа, А. М. Новицького, В. С. Цимбалука, М. Я. Швеця та інших [1–14].

Однак, системною проблемою, що отримує остаточний перехід до наукової доктрини кодифікації законодавства України про інформацію, можна вважати перманентне протиборство вітчизняних наукових шкіл теорії інформаційного права щодо визначення його як комплексної галузі права та відповідної структуризації інститутів його за частинами. Це знаходить відображення в законотворчості: коли ініціюються фрагментарні, спеціальні законопроекти щодо інформаційної сфери суспільства, при цьому звужується зміст системоутворюючого галузь суспільних відносин Закону України "Про інформацію", або поряд із розробленням проекту Кодексу України про інформацію, законодавець здійснює подальший розвиток законодавства України про інформацію в окремих спеціальних законодавчих актах щодо видів, підвидів, форм прояву інформації, інформаційної діяльності.

Зазначене знаходить вияв і в навчальному процесі при викладанні дисципліни "Інформаційне право". При цьому відсутність

узгодженого, єдиного, парадигмального розуміння сутності інформаційного права, його структури не сприяє консолідації суспільства у розвитку українського сегмента глобального інформаційного суспільства, що можна розглядати як загрозу національній безпеці України в цілому та національній інформаційній безпеці як її складової. За таких обставин Україна перетворюється із суб'єкта міжнародних відносин на об'єкт реалізації іншими державами та транснаціональними корпораціями власних геополітичних стратегій, периферійного суб'єкта глобального інформаційного суспільства, втрачаючи можливість сформувати нову концепцію геоінформаційного простору, вигідного для процвітання України. У цьому вирії швидкоплинних подій, формування нового геоправового простору стає реальністю, тому фрагментарність і редукаціонізм, почасти впадання дослідників у схоластичність призводить до унеможливлення реалізації державної стратегії.

Для формування концепції комплексної кодифікації законодавства про інформацію пропонується звернутися до розгляду змісту положень "Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" (далі – Основних засад) у контексті формування наукової юридико-політичної парадигми подальшого розвитку законодавства про інформацію. У розділі II, де визначені завдання, цілі та напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні, у підрозділі 1, серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в країні зазначено необхідність вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин. Розгляд цього положення далі пропонується у комплексі із положеннями розділу III Основних засад, де йдеться про національну політику розвитку інформаційного суспільства в Україні. Законодавчому забезпеченню його розвитку присвячено підрозділ 2 розділу III. У ньому зазначено, що з метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства.

Далі пропонується звернути увагу на консолідацію зазначених вище положень із наступним,

де визначається, що з метою реалізації зазначених принципів необхідно підготувати та ухвалити Інформаційний кодекс України. Після цього законодавець визначив, що до Інформаційного кодексу України мають бути включені розділи, зокрема: про засади електронної торгівлі; про правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм; про удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у Інтернет; про охорону баз даних; про дистанційне навчання; про телемедицину; про надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням Інтернет; про комерційну таємницю тощо.

Отже можна констатувати, що законодавець юридично визначив на ближню перспективу, до 2015 року як складову державної інформаційної політики парадигму на кодифікацію законодавства про інформацію, зокрема, створення Інформаційного кодексу України.

Проте у наступних положеннях Основних засад проглядається протилежна парадигмі кодифікації: парадигма фрагментарного розвитку інформаційного законодавства, зокрема щодо інституціоналізації законодавства про інформатизацію. Опосередковано пропонується підготувати та внести зміни до законодавства з питань інформатизації.

Ми надамо нашу інтерпретацію бачення складових інститутів цього законодавства як джерела такої підгалузі інформаційного права, що умовно можна визначити у категорії "інформатизаційне право", або "право інформатики", зокрема з урахуванням вимог щодо законодавчого регулювання: надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням Інтернет; запровадження електронного документообігу та електронного цифрового підпису в Інтернет; запровадження дистанційного навчання з використанням Інтернет; запровадження телемедицини з використанням Інтернет; запровадження електронних платіжних систем з використанням Інтернет; запровадження електронного бізнесу з використанням Інтернет; запровадження електронних бірж, аукціонів з використанням Інтернет; запровадження депозитаріїв з використанням Інтернет.

Аналіз законодавства та підзаконних нормативно-правових актів у інформаційній сфері свідчить, що в нашій державі вже створена критична маса правових норм, де інформація є не тільки провідним предметом (об'єктом) правовідносин у різних інтерпретаціях її змісту та форм, а й опосередкованим предметом інших правовідносин, їх забезпечення.

Звернімо увагу на те, що окремими дослідниками пропонується для підгалузей інформаційного законодавства розробляти та приймати додатково системоутворюючі їх закони на зразок Закону України "Про засоби масової інформації України" (це пропонує, наприклад, В. А. Залізняк [1]). Така позиція базується на думці, що це надасть можливість забезпечити консолідацію всіх мас-медіа правовідносин на законодавчому рівні.

Ми вважаємо, що в сучасних умовах розвитку інформаційного законодавства, коли визначена парадигма на його кодифікацію прийняття додаткових системоутворюючих підгалузевих законів, спрямованих на легальну консолідацію підгалузевих права, подібно до легальної інкорпорації в Збірниках законодавства, є недоцільним.

Також ми критично ставимось до думок тих дослідників, які вважають за необхідне на законодавчому рівні, окремим законодавчим актом визначати концепцію національної (чи державної) інформаційної політики та зведення її тільки до чинників забезпечення свободи слова в країні та зростання ролі ЗМІ в нашій державі. Національна інформаційна політика як складова державної політики, на наш погляд, більш багатогранне, багатоаспектне соціальне явище науки та мистецтва у практиці державного управління, що інтегрується з національною політикою безпеки України.

Тепер зупинимось на позиції українських дослідників стосовно вирішення питання реалізації концепції щодо зменшення кількості спеціальних законів через їх консолідацію у спеціальному галузевому кодексі (Кодексі України про інформацію). Але ефект від цього буде за умови підвищення рівня державного нагляду та контролю за виконанням і дотриманням законодавства за активною участі громадянського суспільства. Вважаємо, що можливий розвиток законодавства України про інформацію в окремих спеціальних законодавчих можливий лише для реалізації пункту 12 статті 92 Конституції України,

стосовно визначення організації і діяльності окремих органів державної виконавчої влади в інформаційній сфері суспільства. Але при цьому у Кодекс України про інформацію мають бути внесені доповнення у відповідні розділи особливої частини, де визначаються права та обов'язки держави в інформаційній сфері суспільства.

Схвально можна оцінити думки тих науковців, які вважають, що практика організації державного управління в інформаційній сфері суспільства визначається не кількістю ухвалених органами державної влади нормативно-правових актів, а якістю їх реалізації, що оцінюється за показниками підвищення рівня життя людини, суспільства. Зазначене залежить від якості практичного функціонування державних органів, кадрової політики, а не їх правотворчості, особливо законопроектної творчості органів державної виконавчої влади. Практика свідчить, що законопроекти від органів державної виконавчої влади у більшості випадків спрямовані на звуження прав і свобод людини, громадянина. У зв'язку з цим доцільним вважається такий захід як виділення в бюджеті кожного органу державної влади окремої статті на фінансування цільових наукових досліджень науково-дослідними установами. При цьому також можуть створюватися (а там де існують, удосконалюватися) у структурах органів державної виконавчої влади інститути наукових радників, консультантів при перших керівниках відомств.

Аргументом на користь цього можна вважати те, що об'єктивно, законодавство України про інформацію потребує постійного моніторингу практики його застосування. Саме науковці, не обтяжені поточною оперативною діяльністю, притаманною органам державного управління, можуть з наукових позицій оцінювати практику реалізації законодавства. При цьому вони можуть спостерігати нові тенденції політичного та ідеологічного спрямуванням різних інтересів не тільки серед українських суб'єктів суспільних відносин, а й іноземних, що можна розглядати у контексті націобезпекознавства.

Саме тому, ми приєднуємось до позиції тих дослідників, які вважають, що консолідованими зусиллями на умовах конструктивізму, розумного критичного ставлення до різних думок, позицій у дискусіях як основи формування наукових теорій, концепцій, методологій, доктрин, стратегій тощо, що знаходять перевірку на істинність у

практиці правотворення, правореалізації (правозастосуванні) та правовій освіті можливий подальший розвиток не тільки законодавства інформаційної сфери суспільства, а й бажаний для суспільства розвиток інформаційного права як комплексної галузі юридичної науки, здобутки якої впроваджуються у навчальний процес для забезпечення практики.

Нині концепція фрагментарної галузевої кодифікації законодавства про інформацію в Україні себе вичерпала. Проте відмовлятися повністю від цієї концепції є недоцільним. Вона може застосовуватися для реалізації законодавчого регулювання правовідносин щодо організації діяльності органів державної виконавчої влади в інформаційній сфері відповідно до пункту 12 статті 92 Конституції України.

Натомість, для подальшого регулювання суспільних відносин в законотворчому процесі має домінувати концепція комплексної кодифікації законодавства про інформацію.

Література

1. *Ліпкан В. А.* Систематизація інформаційного законодавства України : [монографія] / В. А. Ліпкан, В. А. Залізник ; за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : О. С. Ліпкан, 2012. – 304 с.
2. *Ліпкан В. А.* Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом в Україні : [Монографія] / В. А. Ліпкан, В. Ю. Баскаков / За заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2013. – 308 с.
3. *Цимбалюк В. С.* Щодо проблем боротьби із злочинами, що вчиняються з використанням комп'ютерних технологій / В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський // Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. – Київ: НДІ "Проблем людини". – 1998. – С.148-154.
4. *Дімчогло М. І.* Консолідація інформаційного законодавства України. Автореф... дис... к.ю.н... – 12.00.07. – К.: НАУ, 2012. – 19 с.
5. *Череповський К. П.* Інкорпорація інформаційного законодавства України. Автореф. дис...к.ю.н... – 12.00.07. – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – 19 с.
6. *Швец М.* Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування / М. Швець, Р. Калюжний, В. Гавловський, В. Цимбалюк // Право України. – 2001. – № 7. – С. 88-81.
7. *Бутузов В. М.* Протидія злочинності у сфері високих технологій / В. М. Бутузов, В. С. Цимбалюк, М. В. Гуцалюк, // Міліція України. – 2002. – № 9. – С.20-21.
8. *Шемшученко Ю. С.* Теоретичні засади концепції розвитку законодавства України / Ю. С. Шемшученко // Концепція розвитку законодавства України : [Матеріали наук.-практ. конф.] / За ред. В. Ф. Опришка. – К., 1996. – С. 42.
9. *Парламентські слухання з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні : матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 21 вересня 2005 року :* [Ред. кол. М. К. Родіонов]. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 175 с.
10. *Ліпкан В. А.* Інформаційна безпека України : [Глосарій] / В. А. Ліпкан, Л. С. Харченко, О. В. Логінов. – К.: Текст, 2004. – 136 с.
11. *Ліпкан В. А.* Правові та організаційні засади взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми [монографія] / В. А. Ліпкан, О. В. Кушнір ; за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : О. С. Ліпкан, 2013. – 376 с.
12. *Ліпкан В. А.* Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: [Навчальний посібник] / В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.
13. *Калюжний Р. А.* Питання кодифікації законодавства України про інформацію з обмеженим доступом. / Р. А. Калюжний, В. Д. Гавловський, В. С. Цимбалюк. // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – Київ: НТУУ "КПІ". – 2001. – №3. – С. 35-38.
14. *Новицький А. М.* Правові основи формування інститутів інформаційного суспільства в Україні: теорія та практика : дис. ... доктора юридичних наук, спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес, інформаційне право; фінансове право" / Андрій Миколайович Новицький. – Ірпінь, 2012. – 485 с.

К. Г. Татарникова

Концепт комплексной кодификации законодательства Украины об информации.

В статье освещена позиция автора относительно концепта комплексной кодификации законодательства об информации. Также по результатам исследования делается вывод, что для дальнейшего регу-

лирования общественных отношений в законотворческом процессе должна доминировать именно концепция комплексной кодификации законодательства об информации.

Ключевые слова: право, информация, кодификация законодательства, Кодекса Украины об информации.

K. G. Tatarnikova

The concept of comprehensive codification of the legislation on information in ukraine.

The article offers the author's position regarding the concept of a comprehensive codification of the legislation on the information. As the results of research it is concluded that further regulation of social relations in the legislative process should dominate only the concept of comprehensive codification of the legislation on information.

Keywords: law, the information, the codification of laws, the Code of the information.